

STRÖMS HEMBYGDSFÖRENING

STRÖMSBLADET

NR. 4 OKT.

BLANDAT FRÅN VATTUDALEN

1992

VÅR ORDFÖRANDE HAR ORDET:

Vi värnar om traditionerna - men tänker också framåt!

Ströms hembygdsförening har rika traditioner och mycket att värna om. Att få lyssna till olika medlemmars stora kunnande är imponerande och lärorikt. Med lika delar entusiasm, idealism och kärlek till hembygden och dess hembygdsgård, har föreningens medlemmar gjort ett fantastiskt arbete under den gångna sommaren.

Hembygdsföreningen värnar om traditionen men tänker också i nya banor. Det visade bl.a. sommarens delvis nya aktiviteter, och därför har föreningen framtiden för sig!

Gemensamt bör vi nu locka flera yngre medlemmar till oss. Få dem att hand i hand med "gamla rutinerade rävar" verka för vår hembygdsgård/förening och verksamhet.

En del av det program, som nu genomförts, har fått ungdomar intresserade. Nu ligger det bl.a. i styrelsens intresse att "fånga upp dem". Ett stort Tack till alla medlemmar och inte minst till de olika kommittéerna för en fin insats!

Och tänk på att vi i Hembygdsgården har en pärla bland de sköna!

Hans-Erik Dahlgren

Ordförande.

Hans-Erik Dahlgren, bilden, vår kommuns kulturchef, valdes till Ströms Hembygdsförenings ordförande vid årsmötet i maj i år och efterträdde då Carl-Olof Edlund, ordförande åren 1990-1992.

Carl-Olof var styrelseledamot 1983-1992 och medlem av föreningens byggnadskommitté 1976-1991.

ÄRADE MEDLEMMAR!

Den årstid som Erik Axel Karlfeldt talar om som "den vår de svage kalla höst" har i vederbörlig ordning anlänt till våra breddgrader och givit oss rätt många dagar av sol, värme och färgspel i träd och buskar. Med hösten kommer också HF:s medlemsblad. Vi har nu hunnit till nr 4, och den uppmärksamme läsaren observerar genast, att skriften fått namnet "Strömsbladet" med den tidigare rubriken "Blandat från Vattudalen" som underrubrik. Så har då bladet fått sitt slutgiltiga namn, och den huvudvärk vi dragits med p.g.a. namnfrågan kan anses botad. Namnförslaget, antaget efter omröstning på redaktionen, har inlämnats av Nils Nilsson i Bredgård och till honom och till Er alla som intresserat sig för namnfrågan och lämnat goda och trevliga förslag säger vi ett varmt Tack!

Även i detta nummer har vi glädjen att få träffa nya medarbetare, och Ni har ju redan på första sidan fått ta del av vad vår nye ordförande skriver. Längre fram redovisar Jöns Örjebo i en uppsats resultatet av sina forskningar om Rångnoret och Lå-ån. Anders Lindholm i Havsnäs förtäljer minnen om Bio-Nisse och biografteatern här i Strömsund, och om sommaren sköna på HG och om Nässläktens möte i juni berättar Sven-Erik Rosenberg resp. Hedvig Eriksson. Johan Mattsson fortsätter i "gammal, god stil" med Alanäs kyrka och kyrkklockor samt om andra dylika klockor i Jämtland.

Så rekommenderar vi att Ni går igenom medlagd folder ang. medlemsavgift, Strömsboken 1993, en lämplig julklapp och presentbok, samt erbjudandet att komplettera samlingen av Strömsböcker, som vid det här laget skall omfatta 18 årsskrifter.

Till sist vill vi erinra om att medlemsbladet ges ut på försök, se första sidan av nr 1, maj 1991, och att försöksperioden nu snart måste anses gå mot sitt slut. Om det blir fortsatt utgivning beror på om redaktionen och HF:s styrelse anser sig ha fått den respons som motiverar en fortsättning. Visst finns det medlemmar som genom brev, vykort, telefonsamtal eller på annat sätt visat intresse för skriften och insänt bidrag eller föreslagit lämpligt materiel, och visst kan sägas, att ingen hittills uttryckt missnöje med bladet. Men huvudfrågan är: Finns det bland huvudparten av HF:s c:a 600 medlemmar intresse för Strömsbladet och för dess framtid? Blir svaret på frågan ett entydigt nej, skall bladets utgivning naturligtvis upphöra, i synnerhet som de kostnader det medför, tryckning och distribution, som mycket annat tenderar att öka.

Kanske blir nästa nummer, vårnumret, det sista i serien? Vi får lyssna på opinionen och sedan ta ställning. Därför! Tyck till och hör av Dig! Varma Hälsningar

Redaktörerna.

SOMMAREN 1992 PÅ HEMBYGDSGÅRDEN

Hembygdsföreningens sommarverksamhet, som inleddes med midsommarafton med dans kring majstången, lekar, dans på Storlogen samt friluftsgudstjänst på midsommardagen, pågick sedan utan avbrott t.o.m. 2 augusti.

Hembyggsdagen 27 juni firades på traditionellt sätt med allehanda trevliga inslag som bakning av mjukbröd, tillagning av kolbullar, servering av kjes-fil och stutar, diverse försäljning m.m.

Slöjdmässan visade som tidigare upp en rikhaltig sortering av äkta hemslöjdsalster.

I år hade hembygdsföreningen lagt in ett nytt uppskattat program, nämligen daglig lunchunderhållning med bl.a. sång, musik och uppläsning. Nämnas kan särskilt Nisse Simonsons utmärkta kåseri om Sjougda-dramat, en konflikt mellan samer och nybyggare. Han passade också på att fylla 50 år några dagar senare och firade denna tilldragelse med jubileumsmiddag i Storlogen.

Strömskvällarna, en annan populär tillställning, inleddes med författarafton med Mary Andersson, Peter Moskin och Mikael Niemi.

Förutom visning av samlingarna i Storstugan och Tekniska Magasinet fick besökarna i Hj. Strömergården en inblick i tenn- och silversmide, kniv- och korgtillverkning, vävning m.m.

Utställning av blyertsteckningar och akvareller var ett annat utbud.

Forntidsbussen hade även i år sin plats på Hembygdsgården.

Ett trevligt och tillika nytt inslag för i år var de av Mats Eriksson och Enar Jonasson upplagda frågerundorna.

I Sexkantlogen visades ett stort antal vackra och färggranna fälltäcken, ett arrangemang anordnat av programkommittéens Gunvor Göransson, som tillsammans med sina duktiga medhjälpare medverkat i de flesta arrangemangen i hembygdsföreningens regi.

Förutom hembygdsföreningens egna evenemang har hembygdsgården också upplåtits för andra aktiviteter, t.e.x. visning av hembygdsgården för Jämtlands Gille och skilda pensionärsgupper, IFK:s Dundermarknad, föreningsmöten, samkväm, släktträffar etc.

Hembygdsgården har haft 400 fler besökare i år än förra året. Detta tyder på att den är ett populärt utflyktsmål. Naturligtvis är det också mycket glädjande för hembygdsföreningens ekonomi, som till största delen är beroende av vad sommarverksamheten kan skrapa ihop och inte på, som somliga tycks tro, s.k. bidrag. Inträdesavgiften är därvidlag särskilt viktig, den utgör nämligen största inkomstkällan. Biljettpriset om 5 kr. är överkomligt för alla! Men det görs ändock invändningar mot denna avgift, i synnerhet om besöket endast gäller kaffe och liknande på Kafé Tomten. Det finns även den inställningen att besök på slöjdmässan skall vara avgiftsfritt. Naturligtvis är detta otänkbart. Inträdesavgiften är en parkavgift.

Sedan ankommer det på den betalande att själv välja vad som är av inntresse. Ett gott alternativ är det s.k. säsongkortet, som räcker hela sommaren. Hembygdsföreningens verksamhet kan bedrivas tack vare ideella och frivilliga krafter. De medverkande ställer upp helt gratis inte bara en utan många gånger. Vi har under 37 dagar i sommar använt oss av 222 arbetspass för att klara biljettförsäljning, vakt och guidning. De flitiga lottförsäljarna med Ruth Svenska och Helvig Näslund i spetsen bidrar också till att förstärka kassan, liksom alla de som bakar, serverar och säljer. Ströms Hembygdsförening har en kår av ansvarsfulla och trogna medlemmar, som alltid ställt upp och förhoppningsvis kommer att göra så i framtiden. Som ett tack för all denna medverkan hade hembygdsföreningen inbjudit till avslutningsfest på Grand Hotell i slutet av augusti månad.

Svenerik Rosenberg.

Sommarbild från Ströms Hembygdsgård.

*Det spelade en ton en dag
vid kansli-husets knut
i västanstormens hårda tag
att sommaren var slut*

*Jag mindes varma vindars smek
från Aspudden mot bron
och solskenstrålars glitterlek
på räls vid Ströms station*

*Då Hembygdsgårdens många hus
slog upp sin välkomstdörr
när allt vad juni har av ljus
gav glans åt ting från förr*

*Snart låser vinter gårdens grind
i drivors djupa snö
men minnet smeks av sommarvind
vid Vattudalens sjö.*

Ingrid Lejdstrand

NÄR RÅNGNORET BLEV LÅ-ÅN.

Den 1 januari 1422 utfärdade Olof Håkansson i Risselås ett öppet brev där han bekräftar sin faders försäljning av en fjärdedel i en älggård, hörande till Risvik, till Önd Petersson. "Älggården ligger uppå Björne-Käl". (ur Jämtlands och Härjedalens diplomatarium, I:3.)

Året efter, den 12 juni 1423, skriver Sigurd i Risvik ett brev och kungör att han säljer till Sten Öndsson "så mycket fiske, som mig tillhör i Ranganores fiske och därtill så många älggravar, som jag äger uppå Björne-Käl i Hammerdals socken". (JoHd.I:3.)

De här två dokumenten gav upphov till dels Westerhus elgzgård, som ligger på Tullingsås utmarker vid Björnån, invid sockengränsen mellan Ström och Hammerdal.

Men de gav även upphov till Westerhus loffiske, vars lokalisering den här artikeln i huvudsak skall handla om.

Köparna i de bägge breven var far och son, båda fogdar i Jämtland, bosatta i Westerhus på Frösön. Önd Petersson skall ha varit fogde från 1393 till 1397, då han dog, och Sten Öndsson åren 1413-1423.

De båda brevutställarna tycks även de ha haft nära kontakter eftersom den ene bodde i Risvik och den andre representerade säljaren av andel hörande till Risvik. Dessutom var flera av vittnena desamma vid bägge förrättnin-garna.

Men var låg Risvik?

Detta ortnamn har jag påträffat endast en gång, förutom i de här aktuella breven, nämligen år 1347 då Olafuer i Risvik var vittne vid en förrättning i Skarpås i Hammerdal. (JoHd, I:1.)

Min teori är att Risvik motsvaras av den gård invid Risselås, som senare kom att kallas Vallen. Risselås och Vallen är fortfarande förbundna i samma skifteslag, men här ända sen 1500-talet varit redovisade som fristående byar.

Att nya utbyggnader från äldre gårdar i initialskedet kan få namn, som senare utbyts är ingenting ovanligt. T.o.m. gammal bebyggelse kan genom ändrade förhållanden få nya namn. Så t.e.x. Risselås grannby, som i början av 1500-talet hette Åsen. Under 1500-talet delades Åsen i två gårdar, Grels-gård och Jonsgård, men namnet levde dock kvar jämsides med de nya namnen under större delen av 1500-talet. Namnet Åsen är dock nu glömt sen flera hundra år.

Att Vallen rent topografiskt kan ha uppfyllt villkoren för namnet Risvik är alldeles tydligt, i synnerhet om första bebyggelsen låg nere vid sjön.

Risselås kallades på 1500-talet ofta Risås eller Risåsen, så det är ganska naturligt om den nya gården fick namnet Risvik.

En sak till som är värd att notera är att fr.o.m. år 1613 t.o.m. 1811 fanns kontinuerligt någon i Vallen, som hette Sigurd, Sifvert, Sjul eller sonnamn till något av dessa namn. Observera att säljaren i Risvik år 1423 hette just Sigurd.

År 1565 beskattades både Westerhus loffiske och Westerhus elgzgård under Ström. År 1568 beskattades fortfarande Westerhus loffiske under Ström, men Westerhus elgzgård är upptagen under Hammerdal. Inte så underligt i och för sig, eftersom älggården ursprungligen angavs ligga i Hammerdal. Dessutom var Ström annex under Hammerdal och sockengränserna var ännu inte preciserade. Älggården finns ännu i nutiden synlig invid sockengränsen. Men år 1568 inträffade något alldeles oväntat. Under Hammerdal är detta år redovisat "Ragnors fiskä", med tillägg i marginalen: "föröckt anno 68". Det har alltså dykt upp ytterligare ett Rångnor, som i första hand ser ut att vara ett problem. Det skall dock visa sig att det hjälper oss lösa problem.

Man har trott att köpebrevet från år 1423 gällde Rångnoret mellan Ottsjö och Gåxsjö, men så är inte alls fallet. Detta Rångnor blev aktuellt först 1568. "Föröckt anno 68".

Det Rångnor, som Sigurd i Risvik sålde var mellan Låsjön och Russfjärden, i det område som Risselås- och Jonsgårdsborna långt fram i tiden kivades med Hallenborna om. (Hallenborna = Hallvikenborna). Det var detta fiske som kom att kallas Westerhus loffiske i skattelängderna.

Att strömmen mellan Låsjön och Russfjärden kunde benämnas Rångnor berodde på att ordet Rång betyder avig eller baklänges. När vattnet i en å eller ström rinner i motsatt riktning mot det vanliga, då kan man säga att det rinner "rångt". Detta fenomen är välbekant från Gåxsjö, men det är inte enastående.

Att strömmen från Låsjön kunde gå "rångt" berodde på följande. Vårfloden i södra delen av Ströms Vattudals avvattningsområde var i stort sett avslutad när fjällfloden från Frostviken kom. Eftersom alla vatten var oreglerade så kunde fjällfloden från de väldiga fjällvidderna komma med oerhörd kraft. Ströms Vattudal kom då att fyllas över sina bräddar och gå "rångt" i små-åar, som redan sinat. I Rångnoret vid Låsjön t.e.x.

I "Jämtländska räkenskaper 1564-1571" redovisar Sven Bergeson för år 1570, 39 socknar. "Uti Förschreffne landzände och socknner ere Hele schatte-gårder 617, ----- Crone älgå gårdh 1, Crone fijskenn 2.".

Redovisningen för år 1571 är exakt lika föregående års.

I hela Jämtland fanns 1570-71, som vi ser, endast en kronans älggård och två kronofisken. Det måste alltså vara Westerhus elgzgård, Westerhus loffiske och Ragnors fiske, som nu blivit kronans egendom.

Efter 1571 har jag inte lyckats återfinna de här aktuella skatteobjekten förrän på 1640-talet i Jordebok för Hammerdal. Där är benämningen "Ragnors Sikfiske", som åsyftar Rångnor i Gåxsjö, "förökt" år 1568. Westerhus lofffiske har i samma förteckning frigjorts från Westerhus och kallas enbart "Låff Fiske".

I Jordeboken för år 1645 är upptaget "Ragnor Sykfiske", i princip samma skrivning som tidigare, men "Låff Fiske" har nu ytterligare rationaliserats till "Låå Fiskie".

Namnändringen är nu genomförd. Rångnoret har vi Westerhus låffiske, Låff Fiske och Låå Fiske fått namnet Lå-ån.

En ytterligare bekräftande dokumentation hämtas ur Kjell Hoffmans bok "Jämtlands domböcker och landstingsprotokoll 1647-1648.VI".

"Hammerdal den 29 november 1647.

Anno 1647 den 29 Novemb. tingh hållet...Hammerdalz sochne stuvo. Nemnden.

Oluf Jönsson i Öhne -----

20. Föredrogz ett kullefiske i Wallen; Om någor drätzell der af att gifvas. Resol. Effter såsom egressmannerne icke ähre tillstes uppskiutes till näste ting".

Inget ting är refererat förrän år 1648.

"Hammerdal den 28 november 1648.

Hammerdal. Anno 1648 den 28 Nob. höltz laghe tingh uthj Befallm. wtt leder Erichzsons närwero sampt de 12 edsuoehrne lagrättes männ".

Under nr 3:

"Cronefiskien obyxlade.

1 Låfisket i Hallen.

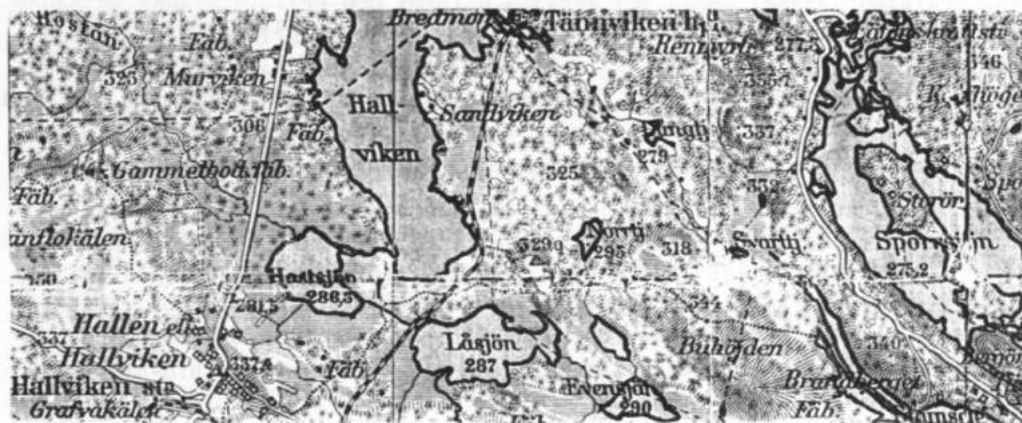
2 Rångnohr -"

Man kan knappast dra någon annan slutsats än att kullefiske i Wallen år 1647 är detsamma som Låfisket i Hallen år 1648.

Det låg geografiskt inom Hallens (Hallvikens) område, men det hade ursprungligen tillhört Vallen (Risvik).

1648 års Rångnor ligger givetvis i Gåxsjö.

Skrivet av Jöns Örjebo. 1992.

OM BIOGRAFTEATERN OCH DET FÖRSTA FOLKETS HUS I STRÖMSUND.

ANDERS LINDHOLM I HAVSNÄS MINNS OCH BERÄTTAR.

År 1900 invigdes Brödraförsamlingens ståtliga kapell, Immanuelskapellet, i Strömsund. Redan 1908 var man emellertid av ekonomiska skäl tvungen att sälja fastigheten, som nu under några år blev biograf- och kafélokal och fick namnet Biografteatern.

Den 4 maj 1908 gick ett karnevalståg genom Strömsund. Det lyckade tåget utgick från Biografteatern, följde samhällets större gator och blev överallt beskådat av talrika nyfikna åskådare.

Året därpå, den 9 juli, meddelar Ströms Arbetarkommun, att man har för avsikt att genom andelsteckning söka anskaffa medel till inköp av Biografteatern och förvandla teaterhuset till ett Folkets Hus. Nu blev det ingenting av med det köpet, men 1912 förvärvade Frälsningsarmén byggnaden, som nu åter blev säte för andlig väckelserörelseverksamhet.

Folkets Hus-föreningen, u.p.a., i Strömsund har den 25 aug. 1928 av bankdir. O. Olofsson för 15000:- kr. köpt f.d. handl. Selinders ladugård i Bredgård. Selinder byggde ladugården och ämnade anskaffa kreatur men det blev konkurs och Olofsson övertog fastigheten. Föreningen ämnar nu inreda byggnaden till samlingslokal och teatersalong.

I styrelsen för Folkets Hus-föreningen har den 18 okt. 1921 i stället för P.A. Edin, P.A. Svensson och A.Th. Johansson inträtt J.E. Andersson, Ulriksfors och till suppleanter valts A.V. Johansson och A. Bäckman, Strömsund samt Axel Wihlborg, Ulriksfors. Ensam firmatecknare är muraren O.V. Mattsson, Strömsund.

Biografägarna Edström och Damström från Sundsvall har den 10 dec. 1923 förhyrt Folkets Hus för att därstädes efter lokalernas restauration starta en ny biograf, Odeon Biografen, tel.92, telegramadress Odeonbio, Strömsund. Jag besökte dem ofta på deras kontor.

Den 17 dec. 1923 hade den nya biografen premiärföreställning med filmen Anderssonskans Kalle på programmet. Utmärkt musik utfördes och publiken var synnerligen talrik.

I styrelsen för Folkets Hus-föreningen har den 4 aug. 1928 i stället för Anders Andersson, O.V. Malmros, J.M. Henriksson och Mårten Nilsson inträtt Arvid Olsson, Strömsund, Karl Häggström, Gärde samt K.O. Johansson och Karl Jacobsson, Egna hem. Som suppleanter i stället för Alfred Myrén och Jöns Eriksson invaldes Johan M. Henriksson och L.U. Vågberg i Strömsund. Firman tecknas av Arvid Olsson ensam.

Den 23 april 1931 utbjödes Folkets Hus i Strömsund till försäljning vid exekutiv auktion på landskansliet i Östersund. Fastigheten omfattar ett från Bredgård nr 1 om 1/54 mantal avstyckat område på 0, 2242 ha. Fastigheten inlöstes vid auktionen för 9500:- kr. av John Nilsson, Strömsund, som med sin familj inflyttat hit 1924 och med åren blev vår Bio-Nisse.

MINNEN FRÅN FLYDDA TIDER.

År 1925 kom jag från Sundsvall till Åsele och började baka åt en barberare som hette Olle Scherman. Han var från Strömsund. Byggnaden inrymde både bageri och butik, och kafeet innehades av fru Anna Garnes och s.k. Tjocknisse, även de från Strömsund.

Första gången jag träffade Bio-Nisse var när han och Karl Jularbo kom åkande på motorcykel med sidovagn. Jag köpte motorcykeln och året därpå körde jag upp för körkort med den.

Min första resa med Bio-Nisse var när fam. Nilsson bodde på "gamla apoteket" med ingång från gården. Jag och Erik Hansson, som spelade dragspel, skulle följa Bio-Nisse på en filmtur. Bilen var en gammal T-Ford med suflett och försedd med en bit presenning. Vi körde den krokiga och backiga vägen från Strömsund till Lövberga. När vi kom till Likullen sa Nisse: Vilket träd ska vi sikta på? men resan gick bra. Vi kom till Ormsjön och lokalen var en höskulle eller vind. Det kom rätt bra med folk, och Bio-Nisse började köra filmen. När Erik och jag började spela, blev ungdomen intresserad av dans. Vi ordnade dans i en intilliggande loge. De gav bra med "skrammel", vilket bidrog till mera inkomster.

En verkligt riskfull resa gjorde jag och Bio-Nisse, när vi skulle åka till byn Bellvik, som var utan vägförbindelse. Det var på vårintern och vi körde på isen, och vi körde ut från stranden vid Kilvamma vid Rörström. När vi kom till järnvägsbron var det öppet vatten, så vi måste köra på stranden, och ut på isen igen. Vi körde med öppna dörrar för säkerhets skull. Men i övrigt gick resan bra, och när vi kom till Bellvik kom mycket folk som hälsade oss välkomna. Vi måste lämna bilen på stranden så vi fick gå upp till byn, men hjälpsamma bybor bar våra attrialjer och filmapparaten. Nisse körde filmen och jag sålde hans konfekt-påsar. Vi blev sedan bjudna på mat, så vi övernattade, och åkte hem tidigt följande morgon efter goda affärer.

Vi hade affischerat för film och dans efteråt. Det var på Ramseles Ordenhus. Lokalen låg en trappa upp. När filmen var slut skulle lokalen utrymmas, för bänkarna skulle flyttas och lokalen beredas för dans. Damerna betalade inträdet, men de manliga vägrade betala och försökte gå förbi Bio-Nisses kassa. Resultatet blev, att han med kassan i ena handen och med den andra grep den största killen under armen och frågade, om han skulle kasta honom utför trappan. De föll då till föga och betalade.

Den enda gång vi blev fotograferade, var i byn Ormsjö norr om Dorotea. Vi hade tält-bio och övernattade där. På natten föll litet blötsnö, så vi måste vänta tills det torkat upp. På kortet ser vi Bio-Nisse klädd som vi alltid såg honom, hans trotjänare Verner Viklund från Åsele, gårdsägaren, vi kallade honom Filimon, samt And. Lindholm, fiol, och Erik Hansson, dragspel.

En gång när vi skulle åka till Backe, började vi resan i byn Texan och körde den backiga vägen över Vängel. Det var på vårvintern och när vi kom till en svacka var det svallis där, varvid bilen gick baklänges ner i diket. Det tog flera timmar innan vi kom fram, så vi trodde alla lämnat lokalen. Men det kom rätt många, så vi körde filmen. Han som ägde eller skötte lokalen brukade alltid säga "De komma nog när vi får bänka". Bio-Nisse hade väl lovat det, om det blev några bänkar vet jag inte. Men Backe fick otaliga besök av Bio-Nisse.

Detta är några minnen från mina resor med Bio-Nisse, som köpte Folkets Hus - tidigare handlaren Selinders ladugård - och som brann i maj 1934. Bio-Nisse skapade så småningom det fina nöjespalatset Strömsborg, som år 1990 helt utplånades genom brand.

Allt är borta. Kvar är dottern Karin Flatbacke och sonen Nils Gösta Nilsson, som liten kallades Putte.

Och till sist 93-årige f.d. bagaren och spelmannen Anders Linholm, Havsnäs, som skrivit dessa minnen från flydda tider, och som är född och uppvuxen i Strömsund.

Bio-Nisses tältbio i Ormsjö, omkring 1934. Fr.v. Bio-Nisse, Verner Wiklund, gårdsägaren Fridlund, "Filimon", Anders Lindholm och Erik Hansson.

ALANÄS FÖRSAMLING, DESS KYRKA OCH KYRKKLOCKOR.

Alanäs församling i Ströms kontrakt hade år 1990, 620 innevånare.

Sedan 1922 bildar Alanäs eget pastorat med en kyrkobyggnad, Alanäs kyrka.

År 1808 blev Alanäs eget kapellag under Hammerdals pastorat och 1873 annex till det nybildade Ströms pastorat.

Alanäs första kyrka invigdes 1808, tornet på kyrkan byggdes 1839.

Med tiden blev kapellkyrkan för liten och tarvade reparationer, varför det under många år talades om att bygga en ny kyrka, vilket efter många år blev verklighet. Den nya kyrkan uppfördes och kunde invigas 1928. Kyrkan byggdes av två Strömsbor, Per Persson och O. Berg.

Kapellkyrkan rev 1930, vapenhus med torn fick stå kvar och används nu som gravkapell.

Ovanför ingången till kyrkan står följande att läsa: "Bevara din fot, när Du går till Guds hus".

Altartavlorna, 2 st., är målade av konstnären Pelle Havne från Havsnäs.

I tornet på kapellkyrkan hängde två klockor vilka flyttades till nya kyrkan; de ha följande inskription:

Stora klockan:

Ära vare Gud i höjden,

Alanäs kapell 1855.

Denna klocka gjuten av A.P. Linderberg i Sundsvall.

Lilla klockan:

Kring denna bygd jag låter svalla

i luften mina glada ljud

och samla tankarna till Gud,

och folket till hans kyrka kalla.

Gjuten i Sundsvall 1812 av Esaias Linderberg.

Källor: Skrift om Alanäs kyrka. Egna anteckningar.

NÅGOT OM KYRKKLOCKORNA I JÄMTLANDS LÄN.

Det medeltida klockbeståndet i Sverige är rätt stort, men det är dock mest i den sydligare delen av vårt land som medeltidsklockorna finns.

I Norrland finns endast fem medeltida klockor, tre i Ångermanland och två i Jämtland. I stapeln vid Håsjö gamla kyrka hänger en klocka från 1200-talet, länets äldsta, och i stapeln vid Frösö kyrka hänger en klocka som är gjuten i Stockholm på 1300-talet. På den klockan finns ingen text, endast ett klockgjutarmärke. Klockan är en av de större i Jämtland, med en vikt av c:a 800 kg.

I Sundsvall fanns från mitten av 1700-talet och fram till mitten av 1880-talet ett företag som göt kyrkklockor. Det var Linderbergs klockgjuteri, där de flesta av länets kyrkklockor är gjutna. Företaget ägdes och drevs

av flera generationer Linderberg.

Under 1700-talet göts kyrkklockor på kyrkvallen i Oviken - hur man nu klarade det -. Som exempel kan nämnas lilla klockan vid Frösö kyrka. Den omgöts 1747 vid Ovikens kyrka och är enligt texten på klockan den första klocka som är gjord "af Åhreskutekoppar".

Före 1700-talet göts nog de flesta kyrkklockorna i Stockholm. Numera finns i Sverige tre klockgjuterier: Bergholts klockgjuteri AB i Sigtuna, Olssons klockgjuteri i Ystad samt Klockmontage i Tomelilla. Bergholts är det största av de tre företagen och är c:a 140 år gammalt och ägs sedan 1978 av Bo Bergholts. Till april månad 1988 hade mer än 3.400 klockor gjutits vid företaget, varav de flesta finns i Sverige. Några har genom missionen dock nått långt bort, t.e.x. till Tansania.

I Norge gjuter man egna klockor. I Danmark finns ingen klockgjutare, man köper klockorna från England och Holland. I Finland finns heller ingen klockgjutare, de köper kyrkklockorna från Österrike, Holland och Tyskland. Metallen i klockan är en blandning av 80% koppar och 20% tenn, en legering som importerar från England. Smältan uppvärms till c:a 1.150° före gjutningen.

Johan Mattsson. Källor: Svenska Turistföreningens årsbok.
Jänten, samt tidningstexter.

Alanäs nya kyrka

NÄSSLÄKTENS FESTDAG GAV ÖVERSKOTT.

För ett par år sedan kom det fram önskemål om att försöka samla Nässläkten från Ström till en träff. Det skulle förstås kunna bli en rätt vidlyftig historia. Den första kände anfadern var nämndemannen Nils i Näset, som år 1546 betalade 2 hermelinskin i skatt och ett ekorrskinn i arrende för jakt och fiske vid Ringvattnet. Skulle alla hans ättlingar från 1500-talet och framåt samlas till släktmöte, då skulle vi nog behöva en samlingslokal av Globens storlek. Tanken svindlade, och man beslöt tämligen snart att begränsa sig, hoppa åtta generationer framåt och samla ättlingar till Mårten Zakrisson (1813 - 1882) och hans hustru Kerstin Ersdotter (1829 - 1890), Näset, Ström. Detta rara gamla strävsamma par och deras nio barn kan f.ö. beskådas på ett fotomontage, som hänger på väggen i hembygdsgårdens storstuga.

Släktträffen skulle äga rum den 28 juni 1992, men innan dess var det en lång väg att vandra, och ju närmare man kom utsatt datum, desto flera praktiska arbetsuppgifter hade vi som ansvarade. Jobbigt, lite grusamt, men mycket roligt.

Så kom då söndagen den 28 juni. 166 glada släktingar mötte upp i Ströms kyrka, där en sentida ättling till Nils i Näset predikade, nämligen Martin Gunnervall.

Efter en ceremoni vid minnesstenen på gamla kyrkogården med blomsterhyllning till gångna släktled, samlades man till kyrkkaffe i församlingshemmet. Det är mig fortfarande en gåta, hur denna surrande, skrattande, pratande, fotograferande människohop så snabbt och smidigt förpassades till sina platser vid kaffeborden, varje familj försedd med ett spännande, innehållsrikt konvolut. Det innehöll bl.a. de anträd och släktträd, som Bengterik Ronne arbetat fram och presenterade och kommenterade.

Förutom bordets läckerheter bjöds vi på vacker sång och musik av Anna och Tore Sverredal. Sven Lundkvist berättade om Nässläktens historia - och därmed även Ströms - så roande och intressant, att man glömde tid och rum.

Men nu var det faktiskt tid att bryta upp och bege sig ut till Näset. Den gamla släktgården finns inte längre kvar, men ättlingen Hans Mårtén, som har sitt fritidshus där, kunde berätta om hur där sett ut en gång.

Solen sken, ängarna och sjön visade sig från sin bästa sida, och man hade tillfälle att bekanta sig med släktingar, som man aldrig förr sett eller inte träffat på många år. Den mest långväga gästen kom ända från Los Angeles!

Den goda, glada stämningen höll i sig, när man samlades till middag i Hjalmar Strömer-skolans matsal, där släktens ungdomar proffsigt serverade den goda maten, som kocken Per Halserius hade all heder av. Allsång turades om med solistframträdanden, och bifallet blev stort, när Byfräsarna kom in och gav ett program fyllt av sångarglädje.

Tidigare under dagen hade talen mest rört sig om tillbakablickar, men nu gav, i släkten ingifte, Bo Bergqvist, oss en intressant skildring av Strömsund i dag och planer och förhoppningar inför framtiden. Nämnas bör också Hans Sverredal, vår förträfflige programledare. De äldsta deltagarna i släktemötet var Astrid Trangius, född 1901 och Svea Mårtensson, född 1906, och de yngsta var ett gäng ettåringar. Med hänsyn till de sistnämnda fann vi det lämpligt att - hur roligt vi än hade - avsluta denna långa dags färd mot natt. Då hade släktingarna redan godkänt ett förslag om att när utgifterna för festen betalats, skulle eventuellt överskott skänkas till hembygdsföreningen.

Så har nu skett, och Nässläkten är glad åt att få överlämna 4579 kr. till Ströms Hembygdsförening.

Hedvig Eriksson

dotter-dotter-dotter till Mårten och Kerstin i Näset.

En del av släktemötesdeltagarna samlade på fädernegården.

Den gamla släktgården på Näset. Efter en målning av August Berg 1903.

VÅGDALSPÖJKEN SOM BLEV PRÄST OCH PROFESSOR

Del tre av Petrus Nordfors levnadsberättelse.

Under 4 år var det min dagliga bön till Herren, att Han ville öppna för mig en utväg att få komma ut och studera, och jag tror ej att jag någon gång tviflade på bönhörelse. Jag var ej rädd för de lidanden och försaker, som man i de bjärtaste färjer utmålade såsom väntade mig, men jag ville blott hafva mina föräldrars fulla medgifvande. Vår dåvarande pastorsadjunkt Johannis Karfstedt, hade fått höra om min åstundan, och kallade mig till sig, och efter några samtal med mig och mina föräldrar, som nu började ångra att de ej gifvit med sig, utvärkade han för mig inträde i Fjellstedtska skolan. Det blef allmän förvåning i socknen, somliga sade: huru skal han kunna bli präst, han som ej törs tala så att folk hör hvad han säger! Andra sade: de kan nog bli bra präst af honom, ty han har djup insigt i Guds ord.

I början af Augusti 1865 packade jag hela mitt biblotek i ett brokigt målat skrin som min fader gjort åt min mor till fästegåfva; i en skinnväska lades en getost, ett stycke torrt fårkött och några kakor tunnbröd. Ett knyte gjordes av en bonjour och en överrock, den första jag ägt; båda voro af vadmal som min moder vävt, och ingen i socknen gjorde sådant vadmal; det var ju som kläde, sades det allmänt. På fickan hade jag 62 kr. hvaraf min fader för mig lånat 50, resten var gåfva af vänner. Jag undvek att taga formligt afsked, ty jag fruktade för min moders känsliga sinne; men allt aflopp oväntat lugnt. Min yngre broder Matthias följde med öfver Fångsjön för att taga båten tillbaka. Vi hade förut knappt kunnat vara skiljda en dag, och afskedet från honom kändes tyngre; men jag gav ej luft åt mina känslor utan skickade med honom hem som hälsning en psalmvers som fullkomligt uttryckte min sinnesstämning och som jag tror lyder så: Så går i Jesu namn en kristen med samma mod och sinnesfrid, att möta lidandet och bristen som medgången och glädjens tid, Så visar han hvad den förmår hvars fasta hopp till Herren står. Så bar det af med min börda 2 å 3 dagsresor; genom skog och mark öfver berg och träsk, ofta utan en gångstig innan jag nådde en landsväg till Sollefteå.

Sex långa år förflöto innan jag fick återse mina anhöriga. Många och stundom rätt hårda voro pröfningarna under dessa år. Redan första brefvet hemifrån innehöll underrättelsen om att frosten förstörde grödan och ett eller två följande år var det äfven missväxt. Jag kunde sålunda ej få något understöd hemifrån. Och på den tiden var frågan om Fjellstedtska skolans upplösning nära nog ett stående ämne vid hvarje direktionssammanträde. Det dröjde därför länge innan jag från skolan fick något nämnvärdt understöd. Under denna tid berodde jag mest af hvad jag kunde förtjena meddelst vedhuggning. En kaka grovt rågröd och ett kvarter mjölk 2 å 3 gånger om dagen var visserligen lyxiöst i jemförelse med min barndoms kost, men dock

föga tillräckligt att ge en utmagrad yngling krafter för ett tråget tanke-
arbete. Oaktadt detta och ehuru jag ofta måste sitta i sängen och lappa
mina kläder innan jag kunde gå i skolan, led jag mycket af stoltheten i
mitt sinne och bad ofta Gud under tårar, att med hvad medel Han fann för
godt förödmjuka mig. Aldrig kändes förödmjukelsen så smärtsam som då den
kom i form af motgång i mina studier; dock kunde jag tacka Gud äfven der-
för som bönhörelse. Med tiden fick jag mera understöd af skolan och blef
omsider frielev. Jag gladdde mig innerligt för hvarje framsteg jag gjorde i
mina studier, i synnerhet då jag fann nya bevis på bibelns trovärdighet;
icke så mycket för att jag sjelf behöfte nya bevis, men snarare därför att
jag hoppades mera kunna bli till hjälp för andra som frestades på samma
sätt som jag frestats.

På försommaren 1871 fick jag resa hem. Under min långa bortvaro kunde min
moder knappt få se en "gesäll" med påse på ryggen utan att det klack till
i henne; Männe hon en gång skulle få se sin Petrus komma på det sättet.
Jag kom dock i stället med den vita mössan. Men det svåraste var att jag
måste predika, och som vederbörande pastor måste resa bort måste jag för-
rätta hela gudstjensten. Visserligen var jag icke alldeles ovan att förkun-
na Guds ord i mindre kretsar, men ofta äfven vid uppträdandet i bondstugor-
na hade jag känt mig stel av ångest och nervositet. Och nu fast jag hade
veckan på mig var min oro så stor, att det blef klent med förberedelsen.
Det måtte dock ha lyckats rätt bra, åtminstone med afseende på utförandet,
och då min moder hörde folket på kyrkvallen uttrycka sin förvåning öfver
min väldiga röst, öfver mitt lugn och min säkerhet, som en framstående för-
ståsigpåare hade till och med sagt.

Härmed är Petrus Nordfors levnadsberättelse avslutad.

-----•-----

ANLITA STRÖMS HEMBYGDSFÖRENINGIS HEMBYGDSFOND VID
MINNES- OCH HÖGTIDSDAGAR! POSTGIRO NR 243 30 - 3

INGRID LEJDSTRAND FINNS PÅ KANSLIET MELLAN 8-12. Tel. 0670-11232

STRÖMSBOKEN, VÅR HISTORIEBOK MED TIDSBILDER FRÅN ETT SVUNNET STRÖM

En vän är den som vet allt om en och ändå fortfarande tycker om en.
F.W.Hubbard

En normal sanning varar högst tjugo år.
Henrik Ibsen